

Ekonomija sreće: teorijski i empirijski aspekti s naglaskom na Republiku Hrvatsku

Miler, Lorena

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:985129>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-30**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Preddiplomski studij *Financijski menadžment*

Lorena Miler

**Ekonomija sreće: teorijski i empirijski aspekti s naglaskom na
Republiku Hrvatsku**

Završni rad

Osijek, 2021.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Preddiplomski studij *Financijski menadžment*

Lorena Miler

**Ekonomija sreće: teorijski i empirijski aspekti s naglaskom na
Republiku Hrvatsku**

Završni rad

Kolegij: Vođenje i ekonomski razvitak

JMBAG: 0010226388

e-mail: lmiler@efos.hr

Mentor: Prof.dr.sc. Đula Borozan

Osijek, 2021.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Undergraduate Study *Financial management*

Lorena Miler

**The economics of happiness: theoretical and empirical aspects
with the emphasis on the Republic of Croatia**

Final paper

Osijek, 2021.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni
(navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Lorena Miler

JMBAG: 0010226388

OIB: 78864472296

e-mail za kontakt: lorena.miler@gmail.com

Naziv studija: Preddiplomski studij *Financijski menadžment*

Naslov rada: Ekonomija sreće: teorijski i empirijski aspekti s naglaskom na Republiku Hrvatsku

Mentor/mentorica diplomskog rada: Prof. dr. sc. Đula Borožan

U Osijeku, 30.06.2021. godine

Potpis Lorena Miler

SAŽETAK

Ekonomija sreće, koja je predmetom izučavanja ovog završnog rada, znanstvena je grana ekonomije koja se bavi teorijskim, ali i kvantitativnim proučavanjem sreće, blagostanja građana, zadovoljstva životom i drugim pojmovima koji se odnose na sreću pojedinca. Suvremeni koncept i ciljevi ekonomije sreće suprotstavljaju se ciljevima tradicionalne ekonomije koji se najčešće prikazuju monetarnim pokazateljima poput bruto domaćeg proizvoda (BDP), stope nezaposlenosti, stope inflacije te salda platne bilance. Navedeni monetarni pokazatelji zbog svojih ograničenja nailaze na sve više kritika te je zbog toga nužno razviti mjere koje će upotpuniti sliku o blagostanju neke države. Naime, blagostanje se sastoji od dvije dimenzije - subjektivnog i objektivnog blagostanja.

Ciljevi ovoga rada su objasniti ideje suvremene ekonomije – ekonomije sreće i tradicionalne ekonomije, kao i analizirati razvoj sreće i zadovoljstva kvalitetom života u Republici Hrvatskoj.

U teorijskom dijelu rada objašnjena su polazišta i pokazatelji uspješnosti tradicionalnih mjera te polazna određenja i mjerenje sreće suvremenih pristupa ekonomiji. Nakon teorijskog dijela, prikazana su nacionalna istraživanja sreće i kvalitete života u Republici Hrvatskoj koja je zatim prikazana na ljestvici sreće u odnosu na druge članice Europske unije. Nadalje, istraženi su i prikazani rezultati izabranih istraživanja o sreći na razini Europe i Europske unije. Na temelju rezultata provedenih istraživanja prikazane su zemlje članice koje nose titulu najsretnijih zemalja te su navedeni i objašnjeni faktori koji pozitivno utječu na sreću stanovnika tih država te koji ih u konačnici dovode na prvih deset mjesta na ljestvici sreće. Na kraju rada i temeljem prikupljenih podataka doneseni su određeni zaključci o prednostima ekonomije sreće nasuprot tradicionalnoj ekonomiji.

Ključne riječi: tradicionalna ekonomija, ekonomija sreće, blagostanje, bruto domaći proizvod, Republika Hrvatska, Europska unija

ABSTRACT

The economics of happiness, which is the subject of this final paper, is a scientific branch of economy that deals with the theoretical and quantitative study of happiness, well-being of citizens, life satisfaction and other concepts related to the happiness of the individual. The modern concept and goals of the economy of happiness are opposed to the goals of the traditional economy, which are most often represented by monetary indicators such as GDP, unemployment rate, inflation rate and balance of payments. Due to their limitations, these monetary indicators are increasingly criticized and it is therefore necessary to develop measures that will complete the picture of the welfare of a country. Namely, well-being consists of two dimensions - subjective and objective well-being.

The aim of this paper is to explain the ideas of modern economy - the economics of happiness and traditional economy, as well as to analyze the development of happiness and satisfaction with the quality of life in the Republic of Croatia.

The theoretical part of the paper explains the starting points and indicators of the success of traditional measures, as well as the starting determinations and measurement of the happiness of modern approaches to the economy. After the theoretical part, the national research on happiness and quality of life in the Republic of Croatia is presented, which was then shown on the scale of happiness in relation to other members of the European Union. Furthermore, the results of selected research on happiness at the level of Europe and the European Union are researched and presented. Based on the research results, the member states that bear the title of the happiest countries are presented and the factors that positively affect the happiness of the inhabitants of these countries are listed and explained, which ultimately bring them to the top ten on the happiness scale. At the end of the paper and based on the collected data, certain conclusions were made about the advantages of the economics of happiness over the traditional economy.

Keywords: traditional economy, economics of happiness, well-being, gross domestic product, Republic of Croatia, European Union

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Predmet, ciljevi i metode istraživanja.....	2
2.1. Predmet istraživanja	2
2.2. Ciljevi i hipoteze rada	2
2.3. Metode istraživanja	2
3.1. Tradicionalne ekonomije – osnovna načela i polazišta	3
3.2. Pokazatelji uspješnosti nacionalnih ekonomija	4
3.3. Ograničenja i manjkavosti tradicionalnih mjera	7
3.4. Suvremeni pristup ekonomiji	8
3.4.1. Ekonomija sreće – polazna određenja	8
3.4.2. Mjerenje sreće i kvalitete života	10
4. Sreća i kvaliteta života u Republici Hrvatskoj.....	16
4.1. Kretanje sreće	16
4.2. Zadovoljstvo kvalitetom života	22
4.2.1. Najsretnije države Europske unije.....	24
5. Zaključak	26
Popis literature	28
Popis slika.....	32
Popis tablica	32

1. Uvod

U današnjem vremenu pojam sreće podrazumijeva se kao emocionalno stanje u kojemu pojedinac osjeća pozitivne osjećaje. Definiranje sreće predstavlja problem i znanstvenoj grani psihologije koja se bavi istraživanjem psihičkih stanja i odražavanjem istih u ponašanju ljudi. Naime, svaki pojedinac ne percipira jednako osjećaje niti jednako doživljava sreću te ju je zbog toga gotovo nemoguće definirati. Za nekoga je sreća biti bogat u materijalnom smislu, dok je za nekoga sreća imati slobodu, obitelj, obrazovanje i zdravlje. U ekonomskom smislu sreća se do nekoliko godina unazad mjerila isključivo objektivnim pokazateljima poput bruto domaćeg proizvoda (BDP-a). Uspješnim ekonomijama smatrale su se one zemlje u kojima je BDP, kao tadašnji glavni pokazatelj blagostanja i progresa, rastao ili bio na visokoj razini. Nakon velike krize koja je započela 2007. godine, a koja je pogodila cijeli svijet, uvidjelo se kako vrednovanje blagostanja i progresa isključivo objektivnim pokazateljima ne vodi dobrom zaključivanju o ekonomiji zemlje pa tako niti o kvaliteti života ljudi općenito (Frajman Ivković, 2012.). Temeljem toga, počele su se više koristiti suvremene, subjektivne mjere koje su uvelike pridonijele razvoju razumijevanja blagostanja, progresa i kvalitete života kako u Europskoj uniji tako i u cijelome svijetu.

Istraživanjem potreba, želja i mišljenja građana na razini države, ali i na lokalnim razinama poboljšava se shvaćanje o tome koliko su ljudi zadovoljni kvalitetom svog života te kako istu povećati. Rast BDP-a povećat će razinu kvalitete života ljudi u ekonomskom smislu; no, pitanje je u kojoj mjeri to čini ukoliko nisu zadovoljni zdravstvom, obrazovnim ustanovama, očuvanjem prirode i okoliša koji ih okružuje te brojem drugim neekonomskim čimbenicima.

Na temelju prethodno navedenog u radu će se definirati osnovna načela i polazišta tradicionalne ekonomije nasuprot suvremenoj ekonomiji sreće. Također će se objasniti nedostaci objektivnih mjera blagostanja i navesti prednosti subjektivnog mjerenja sreće i kvalitete života. Posebni naglasak bit će na istraživanju sreće i kvalitete života stanovnika Republike Hrvatske u odnosu na ostale članice Europske unije od kojih će se izdvojiti države koje nose titulu najsretnijih država članica. Na temelju prikupljenih podataka doći će se do zaključka o ekonomiji sreće te o subjektivnim mjerama sreće, blagostanja i kvalitete života.

2. Predmet, ciljevi i metode istraživanja

U ovom poglavlju rada definirati će se predmet istraživanja završnog rada te će se navesti metode koje su korištene prilikom izrade rada. Nadalje, odredit će se cilj i postaviti hipoteze koje će biti obrađene u radu.

2.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja ovog završnog rada su polazišta i ideje tradicionalne ekonomije nasuprot suvremenom konceptu ekonomije sreće. Zbog sve veće zainteresiranosti i razvoja ekonomije sreće, navest će se i objasniti subjektivne mjere sreće i kvalitete života, koje zajedno s objektivnim pokazateljima čine potpunu sliku o blagostanju neke države. Zbog mnogobrojnih kritika objasnit će se zašto se korištenjem isključivo objektivnih pokazatelja poput BDP-a ne može mjeriti blagostanje države. Osim teorijskog aspekta, prikazat će se i objasniti brojna istraživanja sreće i blagostanja te njihovi rezultati. Na ljestvici sreće prikazati će se Republika Hrvatska kao i ostale članice Europske unije, ali i utvrditi koje zemlje po pitanju sreće zaslužuju titulu najsretnijih zemalja. Na temelju prikupljenih podataka iz teorijskog i empirijskog dijela rada donijeti će se određeni zaključci.

2.2. Ciljevi i hipoteze rada

Ciljevi ovog završnog rada su objasniti ideje suvremene ekonomije – ekonomije sreće i tradicionalne ekonomije, kao i analizirati razvoj sreće i zadovoljstva kvalitetom života u Republici Hrvatskoj u odnosu na Europsku uniju. Postavljene hipoteze glase:

1. Objektivni pokazatelji nisu dobra mjera blagostanja,
2. Sreća u Republici Hrvatskoj manja je od prosjeka Europske unije.

2.3. Metode istraživanja

U ovom završnom radu korišteno je više znanstvenih metoda. Prilikom izrade teorijskog dijela rada korištena je metoda deskripcije pomoću koje su opisani pojmovi tradicionalne ekonomije, ekonomije sreće, BDP-a i blagostanja. Proučavanjem brojnih istraživanja sreće i kvalitete života u Republici Hrvatskoj, Europskoj uniji i svijetu prikupljeni su podaci koji su komparativnom metodom za Republiku Hrvatsku uspoređeni s prosjekom Europske unije, ali i s rezultatima ostalih članica. Zaključak je donesen korištenjem induktivne metode, odnosno zaključivanjem od pojedinačnih do općih pojava.

3. Tradicionalna ekonomija vs. ekonomija sreće

Ekonomске mjere dugo su se vremena smatrale glavnim pokazateljima blagostanja i kvalitete života stanovnika neke države od kojih je najčešći pokazatelj BDP. Uz prethodno navedeni BDP, korištene su i stopa inflacije, stopa nezaposlenosti te saldo platne bilance. Korištenjem isključivo mjerljivih ekonomskih pokazatelja zaključilo se kako isti ne pružaju potpunu sliku o blagostanju neke države (Frajman Ivković, 2012.). Temeljem toga polako su se počele razvijati mjere koje uključuju neekonomske dimenzije objektivnog blagostanja, ali i subjektivno blagostanje koje zapravo predstavlja percepciju stanovnika o blagostanju. Sve češćim korištenjem navedenih subjektivnih mjera, počela se razvijati i ekonomija sreće (engl. *Economics of Happiness*). Ekonomija sreće pomoću teoretskog i kvantitativnog proučavanja sreće nastoji utvrditi elemente koji utječu na kvalitetu života, sreću i blagostanje ljudi (Investopedia, 2019.). Korištenjem različitih mjera za određivanje blagostanja neke države, tradicionalna ekonomija i ekonomija sreće nalaze se u međusobnom sukobu.

U nastavku rada biti će objašnjena osnovna načela i polazišta tradicionalne ekonomije nasuprot polaznim određenjima i konceptu ekonomije sreće odnosno suvremenom pristupu ekonomiji. Također, objasnit će se ekonomski pokazatelji i navesti njihova ograničenja i manjkavosti. U okviru ekonomije sreće navest će se mjere za određivanje kvalitete života i sreće stanovnika neke države.

3.1. Tradicionalne ekonomije – osnovna načela i polazišta

Teorija tradicionalne ekonomije temelji se na pretpostavci kako će potrošač izabrati dobra koja maksimiziraju njegovo zadovoljstvo te koja se uklapaju u razinu njegova dohotka (Odorčić, 2020.). Ukoliko se poveća dohodak potrošača, povećati će se i njegovo zadovoljstvo, ali vrijedi i obrnuto. Ako se dohodak potrošača smanji, smanjiti će se i zadovoljstvo. Tradicionalna ekonomija individualno zadovoljstvo i sreću povezuje s kupnjom dobara i usluga te je upravo zbog toga BDP najčešći pokazatelj uspješnosti ekonomije neke zemlje. Cilj tradicionalne ekonomije temelji se na ostvarivanju željene stope ekonomskog rasta i povećanju razine dohotka stanovnika (Sajter, 2010.).

Postavlja se pitanje vodi li zaista povećanje ekonomskog rasta i razine dohotka povećanju sreće i blagostanja ili stanovnicima nije najvažnije ekonomsko bogatstvo? Tradicionalna ekonomija temelji se i na pretpostavci da povećanje materijalnog bogatstva vodi proporcionalnom

povećanju sreće i blagostanja (Slavuj, 2019.). Objava ekonomske studije profesora ekonomije i istraživača sreće, R. Easterlina¹, poljuljala je temelje dosadašnje tradicionalne ekonomije.

Naime, R. Easterlin u svojem je istraživanju tražio povezanost između ekonomskih ishoda i sreće. Rezultati istraživanja pokazali su kako povećanje dohotka ne vodi proporcionalnom povećanju sreće. Istina je kako između dohotka i sreće postoji pozitivna veza, ali samo do određene razine dohotka. Navedeno istraživanje poznatije je pod nazivom Easterlinov paradoks. Povećanje dohotka kod osobe koja ima vrlo nizak dohodak, nedostatan za ispunjenje nužnih životnih potreba više će povećati razinu sreće i blagostanja nego kod osobe koja ima toliko novaca da neće niti primijetiti povećanje. Također, ljudi se vrlo brzo navikavaju na bolje uvjete i na veće zadovoljstvo; stoga je potreba za pronalaskom sreće nepresušna (Sajter, 2010.). Prethodno navedeno pokazuje kako korištenje isključivo objektivnih mjera u okviru tradicionalne ekonomije ima svoja ograničenja i manjkavosti o kojima će se reći više u nastavku rada. Unatoč ograničenjima, današnja ekonomija i dalje se više koristi financijskim nego subjektivnim pokazateljima kvalitete života (Odorčić, 2020.). Povećanje dohotka i ostvarivanje željene stope ekonomskog rasta, kao prvotni cilj tradicionalne ekonomije, trebao bi biti zamijenjen novim ciljem – povećanjem razine blagostanja i sreće građana orijentacijom na ono što je njima doista važno.

3.2. Pokazatelji uspješnosti nacionalnih ekonomija

Objektivno blagostanje ima svoju ekonomsku i neekonomsku dimenziju. Prema Frajman Ivković (2012.) ono se temelji na tzv. tvrdim podacima (engl. *hard data*) i mjeri statističkim indikatorima koji su dobiveni iz službenih statističkih izvora. Objektivno blagostanje obuhvaća i ekonomski razvoj koji nema univerzalnu definiciju. Može se opisati kao složen proces koji se odvija kroz duže vremensko razdoblje i koji dovodi do stvaranja materijalnih vrijednosti, a time i do povećanja zadovoljenja ljudskih potreba (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.).

Dugo je godina cilj ekonomske politike bio postići ekonomski rast koji se mjeri promjenom BDP-a. No, objektivno blagostanje mjeri se i drugim indikatorima poput stope nezaposlenosti, stope inflacije i salda platne bilance (Frajman Ivković, 2012.). BDP je najčešća mjera objektivnog blagostanja te stoga uzima najviše pozornosti ekonomista. Prema Eurostatu

¹ Richard A. Easterlin američki je znanstvenik i profesor ekonomije koji je 1974. godine predstavio ekonomsku teoriju poznatu pod nazivom „Easterlinov paradoks“. Zbog svojih doprinosa ekonomiji, Easterlin je 2009. godine primio nagradu za izvanredno istraživanje o analizi subjektivne dobrobiti i o odnosu demografskih kretanja i ekonomskih ishoda.

(2019.), BDP se definira kao ukupna tržišna vrijednost finalnih proizvoda i usluga umanjena za vrijednost roba i usluga koje su korištene u njegovom stvaranju. SNA (engl. *System of National Accounts*) definira BDP kao vrijednost finalnih proizvoda i usluga proizvedenih u granicama države u određenom vremenskom periodu. Prema Frajman Ivković (2012.) BDP se može gledati kao poveznica za tri strane ekonomije – potražnje, proizvodnje i dohotka. Temeljem toga postoje tri različita izračuna BDP-a: pristup trošenja, proizvodni pristup i pristup dohotka.

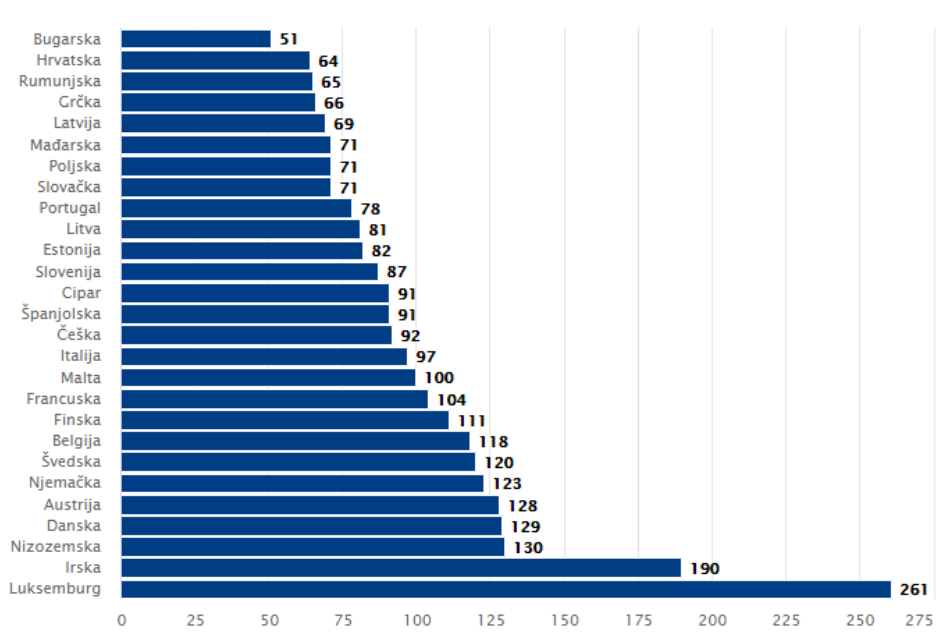
Prema pristupu trošenja BDP se izračunava pomoću formule $Y = C + I + G + (E - U)$. U navedenoj formuli oznaka C predstavlja osobnu potrošnju, I investicije, G označava državnu potrošnju, E izvoz i U koji predstavlja uvoz. Proizvodni pristup mjeri dodanu vrijednost kojom svaki sektor ekonomije pridonosi finalnom outputu, dok je prema pristupu dohotka BDP zbroj nadnica, plaća, oporezivanja proizvodnje i bruto poslovnog viška (Babić, 2007.). Koristeći bilo koju od navedene tri metode izračuna trebali bi se dobiti isti iznosi jer je ukupna dodana vrijednost jednaka sumi dohodaka koja je u konačnici jednaka ukupnom trošenju.

BDP se izražava kao novčana vrijednost; stoga promjene u njegovim razinama mogu biti prouzročene promjenom količina proizvoda i usluga i promjenom cijena. Važno je napomenuti kako se BDP može izraziti u tržišnim cijenama i u stalnim cijenama. BDP izražen u tržišnim cijenama naziva se nominalni BDP, dok se BDP izražen u stalnim cijenama naziva realni BDP (Blanchard, 2011.)

Jedan od razloga zbog kojeg je BDP postao mjera uspješnosti i blagostanja je zato što je pomoću njega moguće mjeriti ekonomsku snagu gospodarstva. Podacima o BDP-u dobiva se slika o tome u kojoj se fazi nalazi gospodarstvo i koliko je zdrava ekonomija zemlje. BDP se može koristiti i kao referenca za istraživanje i razvoj te za statistiku državnih financija (Eurostat, 2019.). Europske institucije, središnje banke te nacionalne, regionalne i lokalne vlasti koriste podatke o BDP-u kako bi uvidjele nalazi li se gospodarstvo u fazi rasta ili pada. BDP se može koristiti i kao mjera za odlučivanje o iznosu novca koji EU regije dobivaju iz fondova Europske unije. Kaliterna (2012.) navodi kako objektivni pristup koristi različite događaje poput razvoda i rata, okolinske (BDP, zdravstvena i socijalna zaštita) i demografske uvjete (dob, spol) te kako na temelju objektivnih značajki nastoji donijeti zaključke o kvaliteti života. Nadalje, BDP se koristi kao mjera blagostanja i kvalitete života; no, u tom području njegova primjena nailazi na sve više kritika. Temeljem svega navedenoga, zemlje s najvišim BDP-om trebale bi biti zemlje s najvećom razinom blagostanja. No, postavlja se pitanje je li to zaista tako?

Iz podataka Eurostata (2020.) prikazanih u nastavku rada moguće je vidjeti koja zemlja ima najveći, a koja najmanji BDP po stanovniku izražen u standardima kupovne moći².

Slika 1 BDP po stanovniku izražen u standardima kupovne moći (SKM-u), 2020.

Izvor: Europska unija (2020.), Živjeti u EU-u; Kvaliteta života

Iz slike 1 vidljivo je kako Luksemburg³ ima najveći BDP, dok su najsretnijim zemljama proglašene nordijske zemlje koje imaju značajno nižu razinu BDP-a. Također, moguće je vidjeti kako se Republika Hrvatska nalazi u skupini zemalja Europske unije s najnižom razinom BDP-a per capita.

Dokazano je kako materijalno bogatstvo ima veze s blagostanjem i srećom, ali samo do određene granice. BDP je u tom slučaju korisna mjera za određivanje i uspoređivanje materijalnog blagostanja, ali u okvirima subjektivnog blagostanja dolaze do izražaja njegove manjkavosti i ograničenja o kojima će biti riječ u nastavku rada.

² Životni standard zemalja može se usporediti mjerenjem cijena robe i usluga korištenjem zajedničke fiktivne valute tj. standarda kupovne moći (SKM). Uspoređujući BDP zemalja izražen u SKM-u dobiva se slika o životnom standardu Europske unije.

³ Luksemburška vlada i pravni sustav podržavajući sektor financijskih usluga omogućili su da mala država poput Luksemburga postane svjetsko bankarsko, financijsko i tehnološko središte. Luksemburg je poznat kao zemlja pogodna za poslovanje, s niskim porezima na dobit i stalnom radnom snagom što uz mali broj stanovnika rezultira vrlo visokim BDP-om po stanovniku.

3.3. Ograničenja i manjkavosti tradicionalnih mjera

Ideja da se blagostanje neke države može odrediti tradicionalnim mjerama poput BDP-a doživjela je mnoge kritike. Unatoč tome što se pomoću BDP-a mogu mjeriti ekonomska snaga gospodarstva, faze razvoja i zdravlje gospodarstva (Eurostat, 2019.), tradicionalne mjere ne omogućavaju cjelovit prikaz o blagostanju države. Mjere poput BDP-a omogućavaju uvid u materijalno blagostanje neke države, ali ne i u subjektivnu dimenziju života. Kaliterna i dr. (2012.) navode kako BDP ne prati mnogo važnih životnih dimenzija poput zdravlja, obrazovanja, sigurnosti, zadovoljstva, posvećenosti, mudrosti, znanja kao niti brojne druge neekonomske dimenzije. Tradicionalne mjere općenito su vrlo pojednostavljene i ne obuhvaćaju brojne životne dimenzije koje su od izrazito velike važnosti za sreću pojedinca. Slavuj (2012.) govori o tome da kada su zadovoljene materijalne potrebe, životne domene poput zdravlja, okoliša i slobode postaju mnogo važnije za subjektivni doživljaj kvalitete života. Tablicom 1, prema Frajman Ivković (2012.), prikazana je SWOT analiza kojom se pruža detaljniji uvid u snage, slabosti, prilike i prijetnje BDP-a kao mjere blagostanja.

Tablica 1 SWOT analiza BDP-a

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none">▪ Jednostavan i univerzalan▪ Dugo korištena mjera▪ Vremenski i prostorno usporediv▪ Pozitivno korelira s nekim alternativnim mjerama	<ul style="list-style-type: none">▪ Utjecaj eksternalija, eksternih događaja, neekonomski utjecaji i slično▪ Ne obuhvaća u potpunosti stavke poput crne ekonomije, ljudskih sloboda, slobodnog vremena i dr.▪ Upitno obuhvaća stavke poput amortizacije, prihoda za strance i slično▪ Metodološki problemi kalkulacija (nevidljive strukture, raspodjela prihoda, zdravstveni uvjeti i dr.)
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none">▪ Indikatori prilagodbe BDP-a▪ Satelitski računi SNA (engl. <i>System of National Accounts</i>)▪ Naklonost od strane relevantnih institucija	<ul style="list-style-type: none">▪ Rastući troškovi ekonomskog rasta▪ Razvijanje novih mjera koje obuhvaćaju održivost

Izvor: Izradio autor prema Frajman, A. (2012.), 38.str.

U prilog BDP-u svakako ide činjenica kako je vodeća ekonomska varijabla koju karakteriziraju jednostavnost i univerzalnost. Također, BDP uživa i nekoliko prilika poput naklonosti od strane

relevantnih institucija kao što je Europsko vijeće. No, unatoč pozitivnim karakteristikama BDP-a, Frajman Ivković (2012.) govori o tome kako BDP ima određene slabosti i prijetnje. Iz toga slijedi kako utjecaji eksternalija mogu smanjiti razinu blagostanja bez da su one zabilježene BDP-om te da blagostanje pojedinca ne određuju isključivo ekonomski čimbenici, već ono uključuje i osobnu percepciju o okolišu, stanju u obitelji i okolini. Nadalje, slabost BDP-a je to što on mjeri samo stavke koje su prodane ili kupljene, a koje su fiskalizirane, ali ne i stvari koje su razmijenjene između susjeda ili prijatelja (Eurostat, 2019.).

Prema Eurostatu (2019), slabosti BDP-a nalaze se u tome da on ne uključuje neke vrste usluga kao što su svakodnevni kućanski poslovi i volonterske usluge. Također, siva ekonomija i ilegalne aktivnosti uključuju se u BPD isključivo kroz procjene čija izrada nije nimalo jednostavna. Kao što je prethodno navedeno, korištenje isključivo tradicionalnih mjera poput BDP-a za donošenje zaključaka o blagostanju neke države nije u potpunosti dobro zbog toga što one ne mjere socijalnu niti okolišnu situaciju u gospodarstvu. „Bruto domaći proizvod ne može biti mjera blagostanja jer ne razlikuje trošak od koristi, produktivne aktivnosti od onih destruktivnih, održive od neodrživih već samo mjeri svaku monetarnu transakciju odnosno konačnu vrijednost finalnih dobara i usluga.“ (Vlahinić-Dizdarević, 2011.)

3.4. Suvremeni pristup ekonomiji

Suvremenim pristupom ekonomiji, kojim se bavi sve više znanstvenika, svakako se može proglasiti ekonomiju sreće koja ima sve važniju ulogu u donošenju zaključaka o ekonomskom razvoju, kvaliteti života i blagostanju ljudi. Blagostanje se kao pojam sastoji od dvije dimenzije: objektivnog (OBW) i subjektivnog (SWB) blagostanja (Slavuj, 2012.). Dosadašnja istraživanja razvoja i blagostanja najvećom mjerom temeljena su na objektivnim faktorima poput BDP-a, stope inflacije i stope nezaposlenosti. S razvojem mjerenja sreće i kvalitete života pomoću različitih indikatora subjektivnog blagostanja u suvremenim istraživanjima dobivaju se potpunije slike o blagostanju građana Europske unije i cijeloga svijeta (Slavuj, 2012.). U nastavku rada detaljnije će se objasniti polazna određenja i pojam ekonomije sreće kao i načini mjerenja sreće i kvalitete života pomoću indikatora subjektivnog blagostanja.

3.4.1. Ekonomija sreće – polazna određenja

Mnogi znanstvenici i filozofi pokušavali su definirati sreću, no unatoč brojnim istraživanjima iste još uvijek ne postoji jedinstvena definicija koja bi opisala što predstavlja sreću za svakog pojedinca na zemlji. U većini predloženih definicija sreće nalaze se pojmovi poput slobode,

zdravlja, obitelji, materijalnog bogatstva i unutarnjeg mira. Engleski književnik Aldous Huxley rekao je kako se sreća ne dostiže svjesnom potragom za srećom, već da je ona nusprodukt drugih aktivnosti. U ekonomskom smislu to bi značilo da velik utjecaj na sreću pojedinca ima i okruženje u kojemu se nalazi te o uvjetima koji su prisutni u tom istom okruženju. No, sreća se nije oduvijek gledala u ekonomskom smislu. Proučavanje i istraživanje sreće u prošlosti je, najvećim dijelom, bilo predmet filozofije i tzv. pozitivne psihologije. Prema Rijavec (2002.), pozitivna psihologija istražuje kvalitetno i učinkovito ljudsko funkcioniranje i za cilj ima promovirati one faktore koji omogućuju pojedincima, ali i zajednicama, da se razvijaju i rastu. U današnjem vremenu, sve češćim pojavljivanjem sreće u literaturi filozofije, psihologije i sociologije, brojni ekonomski znanstvenici sreću pokušavaju staviti u okvire ekonomije. Tako je nastala znanstvena grana ekonomije – ekonomija sreće, koja se posljednjih godina razvija velikom brzinom. „Ekonomija sreće istražuje koje ekonomske pojave (osim povećanja prihoda) doprinose sreći pojedinca.“ (Sajter, 2010.). Ekonomski razvoj do nedavno se pratio isključivo u novcu, odnosno kroz povećanje prihoda na makro, ali i na mikro razini. U poglavlju 3.1. objašnjen je Easterlinov paradoks koji govori o tome da postoji pozitivna veza između dohotka i sreće, no i kako se ona nakon određene razine dohotka gubi. Novac, odnosno povećanje dohotka samo je kratkoročno „rješenje“ za povećanje sreće i blagostanja stanovnika neke zemlje. Kako materijalne stvari ne čine čovjeka dugoročno sretnim te kako objektivne mjere blagostanja imaju određena ograničenja i nedostatke, od ekonomije sreće očekuje se da pruži odgovor o tome koji su to stvarni izvori sreće i blagostanja pojedinca.

Ekonomija sreće je kao znanost utemeljena na empirijskim dokazima te do zaključaka dolazi pomoću istraživanja koja izlaze iz okvira tradicionalne ekonomije. Bavi se teorijskim, ali i kvantitativnim proučavanjem sreće, zadovoljstva, blagostanja i kvalitete života. Polazno odredište ekonomije sreće zapravo je utjecati na promjene koje se trebaju dogoditi u društvu te koje vode do povećanja kvalitete života, blagostanja i sreće svakog pojedinca. Pomoću ekonomije sreće treba se postići da svaki pojedinac ima ono što za njega predstavlja sreću te da svoj život proživi što je moguće sretniji (Frajman Ivković, 2012.).

Osim objektivnih faktora blagostanja nužno je uključiti i subjektivno blagostanje kako bi se dobila potpunija slika o kvaliteti života i zadovoljstvu stanovnika. Subjektivni indikatori oslanjaju se na mjerenja psiholoških stanja pojedinaca odnosno na njihove stavove, razmišljanja, vjerovanja i vrijednosti (Kaliterna i dr., 2012.). Temeljem toga, istraživanja ekonomije sreće pokušavaju otkriti koliko su ljudi zadovoljni odnosima s obitelji, supružnicima, djecom, prijateljima, jesu li zadovoljni svojim zdravljem, slobodom i kontrolom u svojem

životu, koliko vremena provode u prirodi, koliko su zadovoljni obrazovanjem i radom ostalih institucija te još mnoge druge neekonomske faktore koji imaju veliki utjecaj na sreću pojedinca (Frajman Ivković, 2012.).

Što je pojedinac sretniji, percipirati će svoju kvalitetu života boljom. Veliki utjecaj na sreću pojedinca ima i genetika odnosno unutarnji čimbenici. Navedena činjenica zapravo je kritika ekonomiji sreće jer u tom slučaju pojedinac ne može u potpunosti utjecati na vlastitu sreću, a samim time niti na kvalitetu svoga života (Kaliterna i dr., 2012.). Unatoč navedenoj kritici, ekonomija sreće ima veliko značenje jer podaci koji se prikupe različitim istraživanjima i mjerenjima u okviru ekonomije sreće uvelike pomažu i trebali bi pomagati vladama diljem svijeta u sagledavanju učinaka koje ekonomska politika ima na život pojedinca. Nadalje, podaci mogu biti korisni u određivanju ekonomskog razvoja pojedinih zemalja, a samim time i u uspoređivanju napretka zemalja širom svijeta (Eurostat, 2019.). U prikupljanju podataka o sreći presudnu ulogu imaju indeksi pomoću kojih se mjeri sreća i kvaliteta života pojedinca. Više o načinima mjerenja sreće i kvalitete života biti će objašnjeno u nastavku rada.

3.4.2. Mjerenje sreće i kvalitete života

U ljudskoj je naravi težiti ostvarivanju sreće kako bi njihovi životi bili što kvalitetniji. Unatoč mnogim istraživanjima sreće ne postoji univerzalna formula niti recept kojim bi se odredilo kako stvoriti sreću u životu svakog pojedinca. Sreća je individualan pojam koji svatko definira na svoj način. Upravo zbog toga, ali i zbog ograničenja koje pružaju objektivne mjere sreće i kvalitete života poput BDP-a, pojavila se potreba za razvijanjem mjera koje mogu na temelju percepcije ljudi izmjeriti njihovo blagostanje i kvalitetu života (Odorčić, 2020.). Upravo se subjektivno blagostanje (engl. *subjective well-being* - SWB) odnosi na subjektivnu percepciju ljudi o njihovom životu, odnosno koliko su zadovoljni različitim životnim područjima, osjećaju li više pozitivnih ili negativnih emocija, smatraju li da je njihov život ispunjen te još mnogo drugih elemenata koji su vrlo važni u životu svakog pojedinca (Frajman Ivković, 2012.).

Sreća se može mjeriti na dva načina: skeniranjem mozga i ispitivanjem ljudi. Skeniranje mozga više se odnosi na proučavanje sreće u okviru psihologije, dok je ispitivanje ljudi, odnosno mjerenje sreće na mikro razini, u okviru ekonomije sreće. Koliko je važno mjerenje sreće dokazuje i činjenica da su Ujedinjeni narodi 2012. godine proglasili Međunarodni dan sreće koji se svake godine obilježava 20. ožujka. Mnogobrojna istraživanja sreće provode nacionalne i međunarodne organizacije kako bi otkrile područja ljudskog života koja utječu na sreću

pojedince. Prikupljanjem podataka kroz duže razdoblje omogućava se uspoređivanje zemalja prema tome percipiraju li stanovnici kvalitetu svoga života niskom ili visokom te koliko su zaista sretni životom u svojoj državi. Važno je spomenuti i bruto nacionalnu sreću (engl. *Gross National Happiness*) koja je nastala 1972. godine u kraljevini Butan kao jedna od najranijih mjera blagostanja i kvalitete života (Izvješće o bruto nacionalnoj sreći, 2015.). Osim indeksa bruto nacionalne sreće, poznati indeksi za mjerenje sreće su (Ralašić, Bogdan, 2018.): indeks sretne planete (engl. *Happy Planet Index - HPI*), indeks kvalitete života (engl. *Quality of Life Inventory – QoLI*), Legatumov indeks prosperiteta (*Legatum Prosperity Indeks - LPI*), indeks ljudskog razvoja (engl. *Human Development Index – HDI*), indeks sretnih godina (engl. *Happy life Years – HLY*) i međunarodni indeks dobrobiti (engl. *International Wellbeing Index – IWI*).

Bruto nacionalna sreća (BNS) nastala je s idejom pronalaska nove mjere kao zamjenu za dotadašnju mjeru razvoja. Smatrajući kako BDP nije dovoljna mjera blagostanja te kako materijalno bogatstvo ne donosi sreću, vlada Butana je 2008. godine donijela novi ustav u kojega je uvrstila bruto nacionalnu sreću (Balasubramanian, Cashin, 2019.). Takav koncept podrazumijeva da vlada osigura sreću svojim stanovnicima, a ne samo materijalne vrijednosti (Odorčić, 2020.). Indeksom BNS-a prikupljaju se podaci o različitim dobnim skupinama ljudi koji se koriste za uspoređivanje promjena koje su se dogodile u određenom razdoblju, a koje se tiču blagostanja i kvalitete života. U nastavku su, tablicom 2, prikazane dimenzije indeksa BNS-a.

Tablica 2 Dimenzije indeksa BNS-a

Dimenzije indeksa BNS-a
Zdravlje
Životni standard
Obrazovanje
Psihološko blagostanje
Upotreba i balans u vremenu
Kulturna vitalnost i raznolikost
Socijalna aktivnost
Ekologija
Dobra vlada i upravljanje

Izvor: Izradio autor prema Balasubramanian, Cashin (2019.), 11.str.

Ukupno je devet dimenzija koje se odnose na važna područja u životu svakog pojedinca te koja, uz materijalne vrijednosti, imaju učinak na sreću i kvalitetu života.

U nastavku završnog rada predstavljeni su rezultati istraživanja indeksa kvalitete života, Legatumovog indeksa prosperiteta, indeksa sretnih godina, indeksa ljudskog razvoja te međunarodnog indeksa dobrobiti.

Manjkavost BDP-a kao mjere blagostanja i sve veći gospodarski rast kojim se uništavaju prirodni resursi potaknuli su razvijanje indeksa sretne planete. HPI ne mjeri samo razinu sreće kod ljudi već mjeri razinu sreće u odnosu na potrošnju prirodnih resursa. Naime, cilj HPI-a je usmjeravanje svih država u svijetu prema održivom, ispunjenom, sretnom i kvalitetnom životu bez prevelikog pritiska na Zemlju. Izračun HPI-a temelji se na četiri elementa kako bi se dobili podaci o tome koliko stanovnici učinkovito koriste prirodne resurse. Jednadžba po kojoj se HPI izračunava glasi (Indeks sretne planete, 2021.):

$$HPI = \frac{\text{blagostanje} \times \text{očekivano trajanje života} \times \text{nejednakost dohodaka}}{\text{ekološki otisak}}$$

Blagostanje je prva dimenzija izračuna indeksa sretne planete koja govori koliko su stanovnici sretni svojim životom na ljestvici od nula do deset. Temelji se na podacima koji su prikupljeni u okviru Gallupovog istraživanja o sreći. Očekivano trajanje života druga je dimenzija izračuna, a temelji se na podacima prikupljenima od strane Ujedinjenih naroda. Treća dimenzija podrazumijeva nejednakost u dohotku i materijalnom bogatstvu, a izražena je u postocima. Ekološki otisak četvrta je dimenzija izračuna indeksa sretne planete koja se temelji na podacima prikupljenim ispunjavanjem kalkulatora ugljičnog otiska Global Footprint Network organizacije.

Indeks sretne planete, indeks kvalitete života, Legatumov indeks prosperiteta i europsko istraživanje kvalitete života (engl. *Quality of Life*) mjere su koje obuhvaćaju i objektivno i subjektivno blagostanje (Indeks sretne planete, 2021.).

The Economist Intelligence Unit razvio je indeks kvalitete života koji mjeri kvalitetu života u svijetu. Unatoč prvotnoj ideji da navedeni indeks mjeri objektivnu i subjektivnu dimenziju života, on zapravo koristi objektivne pokazatelje i procjene stručnjaka o stanju u nekoj državi. Sastoji od devet komponenti: društvenog života, obiteljskog života, sigurnosti radnog mjesta (stopa nezaposlenosti), političkih sloboda, zdravlja (očekivano trajanje života), materijalnog blagostanja (BDP), političke stabilnosti i sigurnosti, klime i geografije te jednakosti spolova

(omjer prihoda između muškaraca i žena) (Kaliterna i dr., 2011.). Navedeni indeks je 2005. godine izračunat za 111 zemalja svijeta pomoću kojega su zemlje rangirane na ljestvici od 0 do 10 (0 - najniža kvaliteta života, 10 - najviša kvaliteta života). Rezultati su pokazali kako su Irska, Švicarska i Norveška zemlje s najvišom kvalitetom života, dok se Republika Hrvatska našla na 49. mjestu.

Legatumov indeks prosperiteta svjetska je globalna procjena blagostanja koja uključuje materijalno blagostanje i kvalitetu života. *Legatum Institute* govori kako prosperitet štiti društvo koje vodi brigu o temeljnim slobodama i sigurnosti svakog pojedinca. Tablicom 3 prikazane su dimenzije i stupovi prosperiteta koje obuhvaća Legatumov indeks.

Tablica 3 Dimenzije i stupovi prosperiteta

Inkluzivno društvo	Sigurnost i osiguranje Osobne slobode Upravljanje Socijalni kapital
Otvorena ekonomija	Investicijsko okruženje Poduzetnički uvjeti Pristup tržištu i infrastruktura Kvaliteta ekonomije
Oснаženi ljudi	Životni uvjeti Zdravlje Obrazovanje Prirodno okruženje

Izvor: Izradio autor prema Legatumovom indeksu prosperiteta, 2020., str. 35

Prosperitet čine tri dimenzije: inkluzivno društvo, otvorena ekonomija i osnaženi ljudi te mnoštvo stupova unutar navedenih dimenzija koji su pretpostavka za ostvarivanje blagostanja i bogatstva u nekoj državi (Legatumov indeks prosperiteta, 2020.). Frajman Ivković (2012.) navodi kako se rezultati Legatumovog indeksa prosperiteta dobivaju uzimanjem prosjeka osam podindeksa (ekonomije, poduzetništva i prilika, vlade, obrazovanja, zdravlja, sigurnosti i zaštite, osobnih sloboda i socijalnog kapitala) te kako se za svaku državu objavljuju ukupni rezultati dohotka i blagostanja. Prema podacima iz 2020. godine Republika Hrvatska nalazi se na 43. mjestu od 167 zemlja prema Legatumovom indeksu prosperiteta (Ralašić, Bogdan, 2018.), a detaljnije o rezultatima unutar određenih dimenzija biti će objašnjeno u poglavlju 4.

Nizozemski sociolog Ruut Veenhoven razvio je indeks sretnih godina koji mjeri koliko dugo i sretno žive ljudi u nekoj zemlji (Skoblar, 2016.). Veenhoven navodi kako ljudi u ekonomski bogatijim državama, koje karakterizira sloboda i pravda, žive dulje i sretnije. Procjena globalnog zadovoljstva životom pomnožena s prosječnim očekivanim životnim vijekom temelj je za izračun indeksa sretnih godina. Visoka vrijednost indeksa predstavlja sretan i dug život građana, dok niska vrijednost ukazuje na kratak i nesretan život. Srednje vrijednosti mogu ukazivati na srednje trajanje života i srednje zadovoljstvo, kratak i sretan ili pak na dug i nesretan život (Šuster, 2019.).

Podaci Sveučilišta Erasmus iz Nizozemske za razdoblje od 2005. do 2014. godine prema indeksu sretnih godina naj sretnijom zemljom svijeta proglasili su Kostariku s ocjenom 67,9. Republika Hrvatska ocjenjena je s 46,4 što je značajno niže od prethodno spomenute Kostarike (Svjetska baza o sreći, Sveučilište Erasmus, 2014.).

Indeks ljudskog razvoja mjera je koja u obzir uzima samo objektivne indikatore kvalitete života. Cilj indeksa ljudskog razvoja zapravo je procijeniti razvijenost društva dajući svakoj državi bodove u rasponu od 0,001 do 1. Razvijenim državama se, prema UN-u, smatraju one koje ostvare 0,8 bodova (Skoblar, 2016.). Kaliterna i dr. (2012.) navode kako su tri glavna indikatora navedenog indeksa: bruto nacionalni dohodak, obrazovanje i očekivana životna dob.

Izvješće o indeksu ljudskog razvoja prikazalo je kako je Norveška na ljestvici za 2020. godinu zauzela prvo mjesto. Naime, očekivano trajanje života u Norveškoj iznosilo je 82,4 dok je za Republiku Hrvatsku iznosilo 78,5 što ju je smjestilo na 43. mjesto od 189 zemalja svijeta (Program razvoja Ujedinjenih naroda, 2020.).

Međunarodni indeks dobrobiti jedini je indeks koji obuhvaća isključivo subjektivnu dimenziju kvalitete života, a sastoji se od indeksa osobne dobrobiti (eng. *Personal Wellbeing Indeks - PWI*) i indeksa nacionalne dobrobiti (eng. *National Wellbeing Indeks - NWI*) (Skoblar, 2016.). Čestice osobne dobrobiti procjenjuju koliko je osoba zadovoljna materijalnim stanjem, zdravljem, postignućem u životu, osjećajem fizičke sigurnosti, prihvaćanjem od okoline i budućom sigurnosti te odnosima s obitelji i prijateljima. Nacionalna dobrobit pak procjenjuje zadovoljstvo pojedinca širom okolinom, odnosno zadovoljstvo okolišem, vladom, poslom, socijalnim uvjetima, ekonomskom situacijom i nacionalnom sigurnošću (Kaliterna i dr. ,2012.). U oba navedena indeksa zadovoljstvo se izražava na skali od „uopće nisam zadovoljan“ do „izrazito sam zadovoljan“.

Kaliterna i dr. (2012.) navode kako su rezultati dosadašnjih istraživanja Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar pokazali kako su stanovnici Republike Hrvatske, od svih kategorija osobne dobrobiti, najzadovoljniji odnosima s obitelji i prijateljima dok su najnezadovoljniji svojim životnim standardom i najzabrinutiji u vezi svoje budućnosti.

Baza podataka o sreći svakim je danom sve veća zahvaljujući navedenim mjerama subjektivnog blagostanja i objektivnog blagostanja te provedenim istraživanjima o sreći i kvaliteti života stanovnika gotovo svih zemalja svijeta. U okviru poglavlja pod nazivom „Sreća i kvaliteta života u Republici Hrvatskoj“ bit će objašnjeni rezultati brojnih istraživanja sreće i kvalitete života kako u Republici Hrvatskoj tako i u Europskoj uniji.

4. Sreća i kvaliteta života u Republici Hrvatskoj

U okviru ekonomije sreće brojnim se subjektivnim mjerama pokušava istražiti i dobiti preciznija slika o tome koliko su sretni i zadovoljni kvalitetom života stanovnici neke zemlje. Brojna nacionalna, regionalna i lokalna istraživanja prikupljaju podatke o sreći, kvaliteti života i blagostanju na svjetskoj razini, na razini Europske unije pa tako i na razini Republike Hrvatske. Prikupljenim podacima u okviru istraživanja omogućava se uspoređivanje rezultata i rangiranje zemalja prema sreći i kvaliteti života. Naime, korištenjem isključivo objektivnih mjera ne dobiva se potpuna slika o blagostanju neke države, već je potrebno uključiti i subjektivne mjere blagostanja (Slavuj, 2019.).

U ovome poglavlju rada bit će objašnjena subjektivna istraživanja sreće i kvalitete života s posebnim aspektom na Republiku Hrvatsku. Nadalje, reći će se više o zadovoljstvu kvalitetom života na razini Europske unije te će se prikazati gdje se po zadovoljstvu i sreći nalazi Republika Hrvatska u odnosu na ostale članice Europske unije. Također, navest će se države članice Europske unije koje nose titulu naj sretnijih država članica te mjere koje one poduzimaju kako bi po sreći i zadovoljstvu kvalitetom života njihovih stanovnika bile na samom vrhu ljestvica.

4.1. Kretanje sreće

Kretanje i mjerenje sreće u Republici Hrvatskoj obuhvaća nekoliko mjera od kojih su najpoznatije Nacionalni indeks sreće (engl. *Croatian Happiness Index*) i Hendllov indeks optimizma (Ralašić, Bogdan, 2018.). Osim prethodno navedenih istraživanja, 2008. godine počelo se provoditi i anketno istraživanje Pilarov barometar hrvatskog društva.

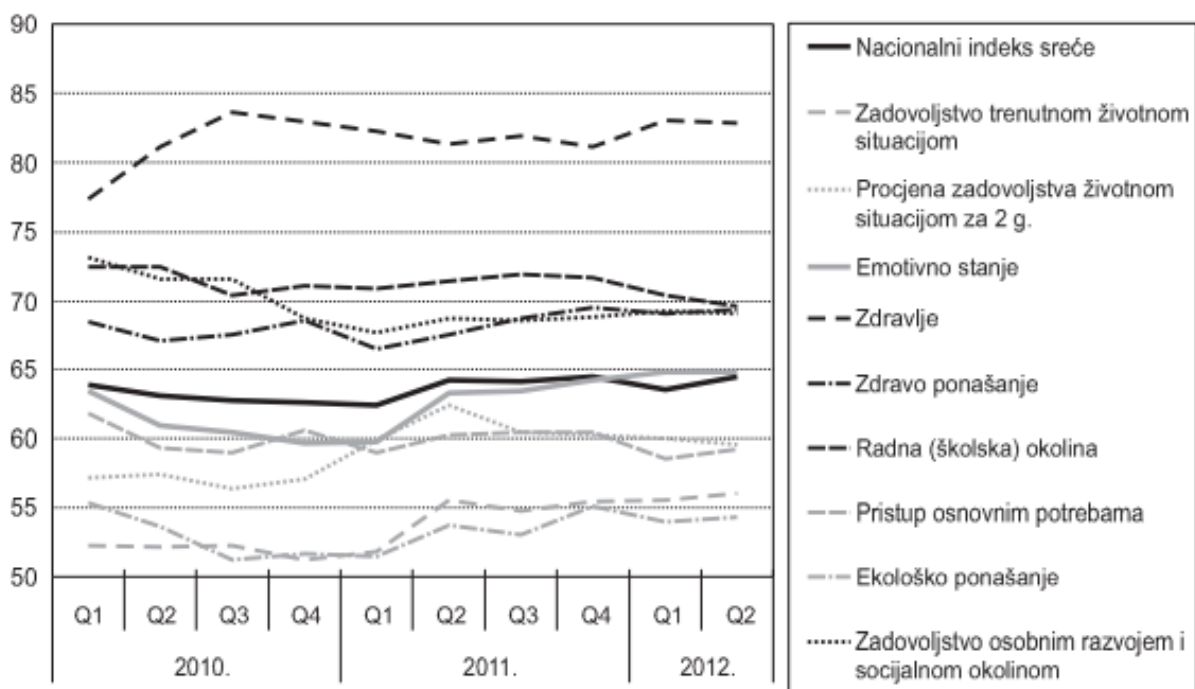
Nacionalni indeks sreće istraživanje je koje je nastalo suradnjom časopisa „Banka“ i agencije „Hendal“ (Štojs, 2019.). Navedeno istraživanje jedno je od detaljnije provedenih istraživanja o sreći, kvaliteti života i blagostanju, a provedeno je od veljače 2010. do srpnja 2012. godine. Vrijednosti indeksa kreću se od 0 do 100 gdje je 0 najlošija a 100 najbolja vrijednost. Nacionalnim indeksom sreće stanovnici Republike Hrvatske ocjenili su kvalitetu života u Hrvatskoj kroz devet sastavnica (Ralašić, Bogdan, 2018.):

- opće zadovoljstvo životom
- procjena općeg zadovoljstva životnom situacijom za 2 godine
- emotivno stanje na osnovu doživljenih emocija
- zdravstveno stanje

- zdravo ponašanje
- uvjeti u radnoj okolini
- osnovni uvjeti za život
- zadovoljstvo osobnim razvojem i socijalnom okolinom
- odnos prema okolišu.

Kretanje NIS-a i njegovih sastavnica od 2010. do 2012. godine moguće je vidjeti iz slike 2.

Slika 2 Kretanje nacionalnog indeksa sreće i njegovih sastavnica od prvog kvartala 2010. godine do drugog kvartala 2012. godine

Izvor: Ralašić T., Bogdan Ž., Sreća i ekonomska aktivnost (2018.), 376. str

Iz slike 2 vidljivo je kako komponente poput fizičkog zdravlja, zadovoljstva socijalnom okolinom i radnom okolinom te zdravo ponašanje pozitivno utječu na vrijednost nacionalnog indeksa sreće. Nasuprot tome, zadovoljstvo trenutnom životnom situacijom, ekološko ponašanje, pristup osnovnim potrebama i životnim zadovoljstvom smanjuju vrijednost indeksa. Temeljem toga vrijednost indeksa za veljaču 2010. godine, koja je na grafu prikazana iscrtanom linijom, iznosila je 63,8 dok je za 2012. godinu vrijednost bila nešto veća. Unatoč blagom povećanju vrijednosti nacionalnog indeksa sreće, Hrvati su i prema novijim istraživanjima među najnesretnijim populacijama.

Hendalov indeks optimizma (HIO) razvila je agencija „Hendal“ 2002. godine. HIO obuhvaća šest indeksa (Ralašić, Bogdan, 2018.):

- trenutno zadovoljstvo općim kretanjem gospodarskih prilika u Hrvatskoj
- trenutno zadovoljstvo osobnom kvalitetom života
- prognozu kako će se osobna kvaliteta života mijenjati u idućih šest mjeseci
- prognozu kretanja gospodarskih prilika u Hrvatskoj u idućih šest mjeseci
- zadovoljstvo osobnom kvalitetom života u proteklih šest mjeseci
- predviđanja kako će se osobne financijske prilike mijenjati u idućih šest mjeseci.

Pomoću podataka prikupljenih u okviru Hendalovog indeksa optimizma dobiva se slika o ukupnom društvenom blagostanju države. Vrijednost 0 predstavlja stav potpunog pesimista, dok 100 predstavlja stav potpunog optimista (Štojs, 2019.).

Slikom u nastavku rada prikazano je koliko su iznosile vrijednosti Hendalovog indeksa optimizma za razdoblje od ožujka 2002. godine do veljače 2016. godine te koliko su stanovnici Republike Hrvatske u navedenom razdoblju optimistični.

Slika 3 Vrijednosti Hendalovog indeksa optimizma od ožujka 2002. do veljače 2016. godine

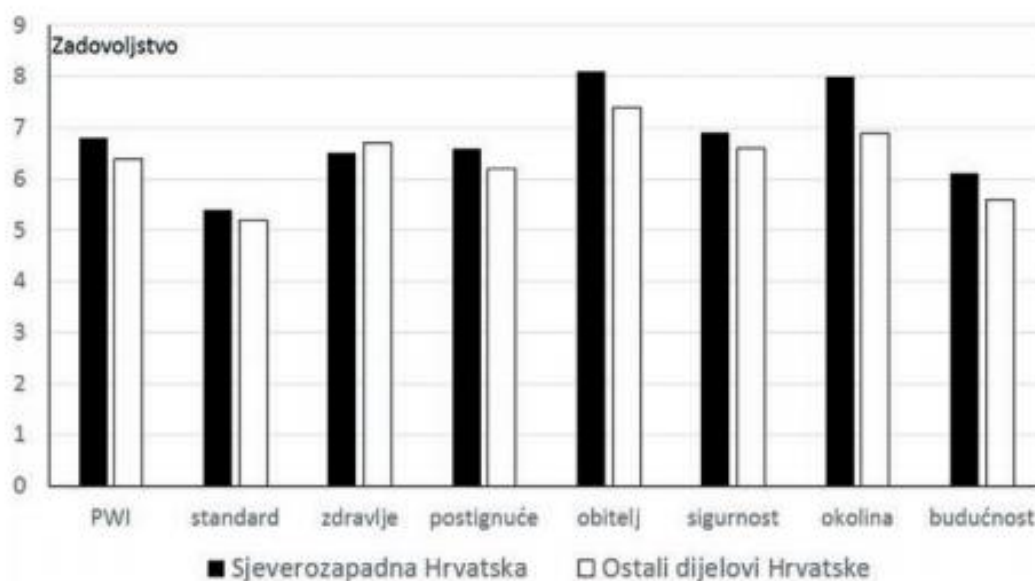
Izvor: Ralašić T., Bogdan Ž., Sreća i ekonomska aktivnost (2018.), 371. str

Slika 3 pokazuje kako se vrijednost Hendalovog indeksa optimizma od 2002. do 2016. godine najčešće kretala u rasponu od 30 do 50 (Ralašić, Bogdan, 2018.). Time se i ovim istraživanjem kao i u istraživanjima navedenim u potpoglavlju 3.4.2. pokazuje kako se Hrvati ne osjećaju

previše optimistični niti pretjerano sretni. Potvrda tome uslijediti će i u nastavku ovog završnog rada.

Pilarov barometar hrvatskog društva proveo je istraživanje u kojemu se uspoređuje sreća stanovnika Sjeverozapadne u odnosu na ostale dijelove Republike Hrvatske. Navedeno istraživanje provedeno je 2015. godine na uzorku od tisuću punoljetnih građana Republike Hrvatske (Kaliterna i dr., 2017.). Isti autori objašnjavaju kako između stanovnika Sjeverozapadne i ostalih dijelova Hrvatske ne postoji značajna razlika u sreći. Gledajući kvalitetu života, stanovnici Sjeverozapadne Hrvatske iskazali su višu razinu životnog zadovoljstva u odnosu na stanovnike drugih dijelova Republike Hrvatske. Slikom 4 prikazano je koliko su stanovnici Sjeverozapadne Hrvatske u odnosu na stanovnike ostalih dijelova Hrvatske zadovoljniji određenim životnim dimenzijama.

Slika 4 Zadovoljstvo stanovnika Republike Hrvatske prema određenim životnim dimenzijama

Izvor: Kaliterna Lj. i dr. (2017.), Kvaliteta življenja, sreća i životno zadovoljstvo u Hrvatskoj i zemljama EU, te usporedbe Sjeverozapadne i ostalih dijelova Hrvatske, 146. str

Iz slike 4 (gdje 0 predstavlja opće nezadovoljstvo, a 10 izrazito zadovoljstvo) moguće je vidjeti kako su stanovnici Sjeverozapadne Hrvatske zaista ocijenili svoje životno zadovoljstvo većim ocjenama u svim navedenim kategorijama – skali osobne dobrobiti (engl. *Personal Wellbeing Indeks* – PWI), standardu, zdravlju, postignuću, obitelji, sigurnosti, okolini i budućnosti.

Osim prethodno navedenih istraživanja subjektivnog blagostanja u Republici Hrvatskoj postoje brojna istraživanja koja prikupljaju podatke iz zemalja diljem svijeta. Dobiveni rezultati koriste se kako bi se sastavila ljestvica naj sretnijih do naj nesretniji zemalja.

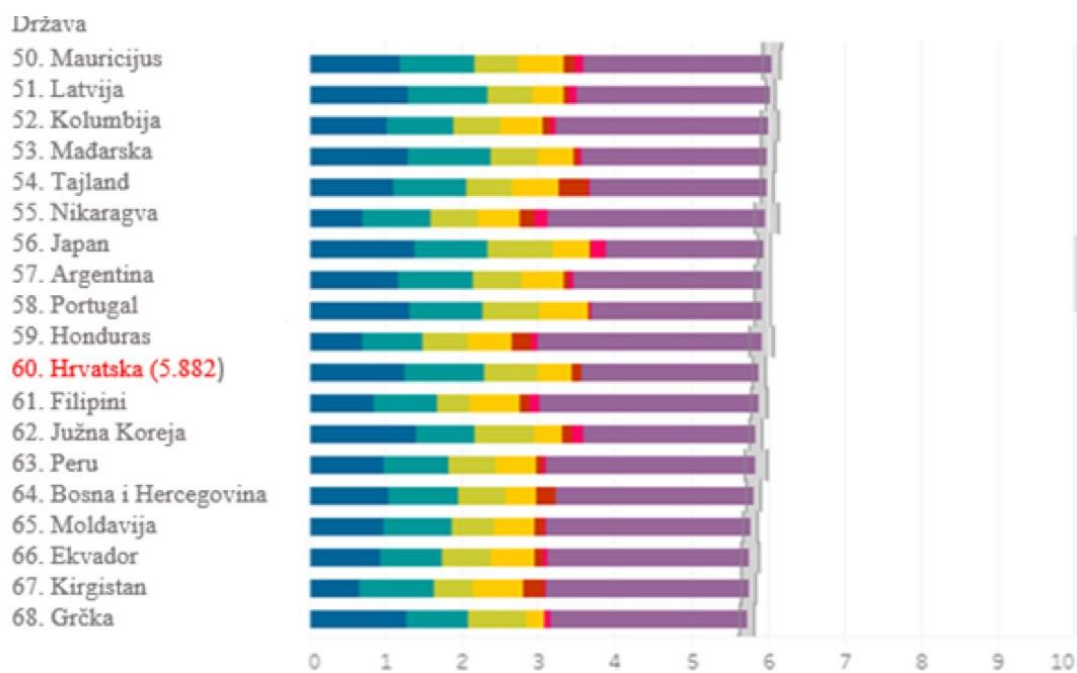
Prema istraživanju indeksa sretnog planeta (HPI) iz 2016. godine, Republika Hrvatska sa HPI ocjenom od 30,2 našla se na 47. mjestu od 140 analiziranih zemalja (Izvešće indeksa sretnog planeta, 2016.). Kroz četiri dimenzije koje obuhvaća Indeks sretnog planeta Republika Hrvatska ostvarila je sljedeće rezultate:

- očekivano trajanje života: 77,0 godina (37. mjesto)
- blagostanje: ocjena 6 od 10 (42. mjesto)
- ekološki otisak: 3,9 gha/str (97. mjesto)
- nejednakost dohotka: 12% (29. mjesto).

Za usporedbu, na prvome mjestu po indeksu sretnog planeta našla se Kostarika s HPI ocjenom od 44,7. Naime, BDP Kostarike po stanovniku manji je od četvrtine veličine BDP-a mnogih zapadnoeuropskih zemalja što je još jedan dokaz da materijalno blagostanje i visok BDP nisu jamci za sreću. Noviji podaci nisu dostupni na portalu.

Svjetsko istraživanje o sreći (engl. *World Happiness Report*) 2021. godine za trogodišnje razdoblje od 2018. godine do 2020. godine smjestilo je Republiku Hrvatsku na 60. mjesto od 149 zemalja svijeta. Vidljivo je kako se Republika Hrvatska premjestila na više mjesto u odnosu na mjerenje 2016. godine.

Slika 5 Rangiranje zemalja svijeta prema sreći za razdoblje od 2018 do 2020. godine

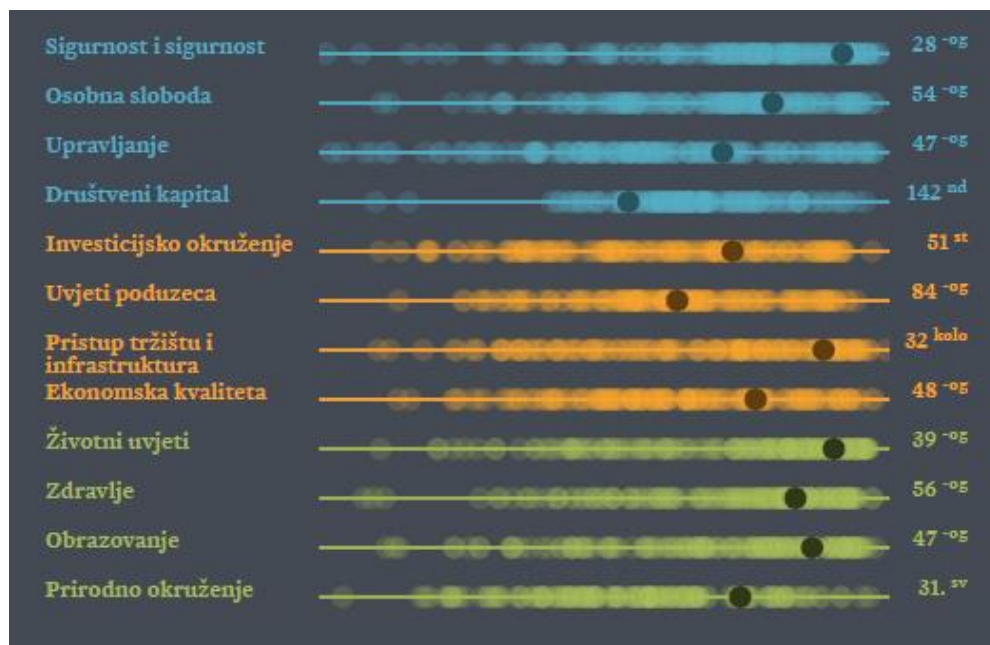

Izvor: Svjetsko izvješće o sreći; Sreća, povjerenje i smrt pod COVID-19,2021.

Na daljnja istraživanja sreće i kvalitete života u Republici Hrvatskoj i cijelome svijetu svakako će se odraziti i posljedice COVID-19 krize koja je pridonijela smanjenju BDP-a u gotovo svim državama svijeta. Ograničenje slobode stanovnika, smanjena mogućnost putovanja, povećana razina smrtnosti i nezaposlenosti te mnoge druge stvari prouzročene velikom COVID krizom već sada uzrokuju smanjenje sreće i životnog blagostanja.

Legatum Institute objavio je rezultate Legatumovog indeksa prosperiteta za 2020. godinu po kojima se Republika Hrvatska našla na 43. mjestu od 167 zemalja svijeta (Kaliterna i dr., 2012.). Rezultati pokazuju kako se Republika Hrvatska u razdoblju od 2010. do 2020. godine spustila samo za jedno mjesto na ljestvici indeksa prosperiteta. U nastavku rada prikazani su rezultati za Republiku Hrvatsku prema pojedinačnim stupovima indeksa prosperiteta.

Slika 6 Rezultati Republike Hrvatske za pojedinačne stupove indeksa prosperiteta

Izvor: Institut Legatum, Legatumov indeks prosperiteta, 2020.

Slika 6 prikazuje kako je Republika Hrvatska najbolji rezultat ostvarila u području sigurnosti (28. mjesto) i okolišu (31. mjesto), dok je po pitanju kapitala zauzela visoko 142. mjesto, što je ujedno i najlošiji rezultat. Kategorije zdravlja i osobnih sloboda također su jedne od lošije rangiranih stupova indeksa prosperiteta.

Poznato je kako važan utjecaj na sreću i kvalitetu života pojedinca imaju dimenzije života poput slobodnog vremena, zdravlja, putovanja, bavljenja sportom, osjećaja sigurnosti i drugih neekonomskih čimbenika (Frajman Ivković, 2012.). Istraživanje Eurostata za 2018. godinu

pokazalo je kako se trećina stanovnika Republike Hrvatske, njih 29,7%, svakoga dana druži s obitelji što je blizu prosjeka Europske unije od 35,2%. Pozitivna stvar je kako Hrvati provode puno slobodnog vremena prakticirajući tjelesne aktivnosti poput hodanja i vožnje biciklom u čemu se nalaze iznad prosjeka Europske unije. Unatoč tome što se Hrvati bave raznim aktivnostima, rijetko pohađaju tečajeve vezane uz njihove hobije. Još jedna od loših stvari je to što si malo stanovnika Republike Hrvatske, čak 58,1%, ne može priuštiti tjedan dana godišnjeg odmora zbog vrlo niskih primanja. Takva činjenica zasigurno utječe na ukupnu sliku i percepciju stanovnika o sreći i kvaliteti života u Republici Hrvatskoj. Osim niskih mjesečnih dohodaka, Republika Hrvatska nalazi se pri vrhu ljestvice po postotku od 9,2% nezaposlenosti, dok je prosjek Europske unije 6,9%. Također, Hrvati rade u prosjeku 2,4 sata tjedno više u odnosu na stanovnike drugih zemalja članica Europske unije. Stanovnici Republike Hrvatske u samom su vrhu i po nepovjerenju prema lokalnim vlastima i državnim institucijama (Državni zavod za statistiku, 2018.).

Sve navedene činjenice ne idu u prilog percepciji stanovnika Republike Hrvatske o sreći i kvaliteti njihovih života i opravdavaju rezultate brojnih istraživanja koja Republiku Hrvatsku svrstavaju u skupinu zemalja s nižom razinom sreće. Jedna od pozitivnih činjenica je ta da se Hrvati osjećaju vrlo sigurno u svojoj državi te da se rijetko suočavaju s nasiljem i krađama, no kriminalne radnje poput mita i korupcije vrlo su raširene.

4.2. Zadovoljstvo kvalitetom života

Jedna od ideja Europske unije svakako je ulaganje u razvoj društva te briga za ostvarivanjem što više kvalitete života svojim građanima. Sve veće zanimanje za mjerenje subjektivnog blagostanja u Europi praćeno je povećanjem broja istraživanja. Prema Kaliterna i dr. (2017.) neka od najpoznatijih studija su: Europska studija vrednota (engl. *European Values Study*), Europsko istraživanje kvalitete života (engl. *European Quality of Life Survey - EQLS*), Eurobarometar (engl. *Eurobarometer*) i Europsko društveno istraživanje (engl. *European Social Survey*).

U nastavku rada biti će prikazani rezultati Eurofondovog Europskog istraživanja kvalitete života te istraživanja Eurostata.

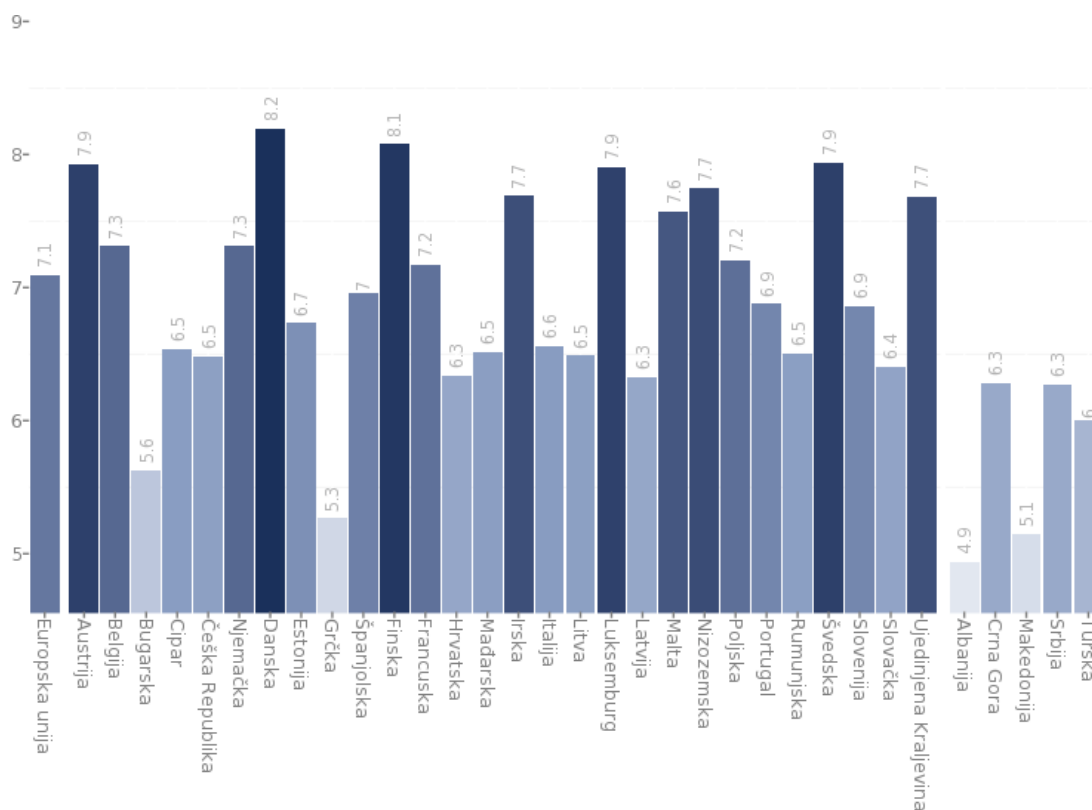
Eurofondovo Europsko istraživanje kvalitete života (EQLS) prvi je puta provedeno 2003. godine te se i dalje provodi svake četiri godine. EQLS provodi istraživanja vezana za obitelj, zdravlje, prihode, zapošljavanje, stanovanje, obrazovanje, sreću, kvalitetu života, okoliša te za

mnoge druge životne teme (Sklobar, 2016.). Ovim istraživanjem želi se nadopuniti tradicionalne mjere poput BDP-a. Dobiveni rezultati koriste se za unapređivanje okoliša i društva na razini cijele Europe i Europske unije, a sadrže informacije o sljedećim trima područjima (Eurofond, Europsko istraživanje o kvaliteti života, 2016.):

- Kvaliteti života: subjektivno blagostanje, zdravlje, životni standard i optimizam
- Kvaliteti društva: povjerenje u institucije, socijalna nesigurnost i isključenost
- Kvaliteti javnih usluga: zdravstvena skrb, skrb o djeci i ostale javne usluge.

Rezultati zadnjeg provedenog istraživanja 2016. godine pokazali su napredak u prethodne tri navedene kategorije no ne u svim članicama Europske unije. U odnosu na istraživanje 2012. godine povećala se razina optimizma, dok su se sreća i kvaliteta života održale na podjednakoj razini. Pozitivna je stvar i kako se povećala kvaliteta zdravlja te što se materijalno siromaštvo smanjilo. Nažalost, razina prihoda građana starije životne dobi i dalje je vrlo zabrinjavajuća. Slikom 7 prikazane su ocjene zadovoljstvom kvalitetom života u 2016. godini stanovnika zemalja članica Europske unije i zemalja kandidatkinja.

Slika 7 Zadovoljstvo životom stanovnika zemalja članica Europske unije i zemalja kandidatkinja za 2016. godinu

Izvor: Eurofund, Europsko istraživanje o kvaliteti života (2016.)

Iz slike 7 vidljivo je kako su Danska, Finska i Švedska jedne od najsretniji zemalja članica Europske unije, dok su Grčka, Bugarska i Latvija na samom dnu po ocjeni zadovoljstva kvalitete života. Republika Hrvatska je, prema Europskom istraživanju o kvaliteti života, dobila ocjenu 6,3 dok je prosjek Europske unije 7,3.

U okviru istraživanja Europske unije važno je spomenuti i Eurostat, statistički ured osnovan 1953. godine. Eurostat se bavi prikupljanjem podataka o Europi i visokokvalitetnom statistikom koja omogućuje uspoređivanje zemalja i regija. Kvaliteta života (engl. *Quality of Life*) alat je razvijen od strane Eurostata te pruža informacije o različitim dimenzijama života poput cjelokupnog životnog iskustva, obrazovanja, zdravlja, slobodnog vremena, prirodnog okruženja, upravljanja i osnovnih prava, produktivnosti te ekonomske i fizičke aktivnosti (Kavelj, 2019).

Prema zadnjem provedenom istraživanju Eurostata o kvaliteti života, Finska i Irska s ocjenom 8,1 dijele prvo mjesto za najsretniju državu članicu Europske unije, dok Bugarska s ocjenom 5,4 zauzima mjesto najnesretnije države Europe. Istraživanje je pokazalo kako čak 54% stanovnika Bugarske kvalitetu svoga života ocjenjuje niskom, dok ju samo 9,5% ocjenjuje visokom (Eurostat, 2020.). Uspoređujući podatke s najsretnijim državama vidljivo je kako se Bugarska nalazi na zaista lošem položaju po pitanju kvalitete života. Više o politici i načinu života u najsretnijim državama članicama biti će riječ u idućem poglavlju rada.

4.2.1. Najsretnije države Europske unije

Izvješće o svjetskoj sreći (engl. *World Happiness Report*), ali i mnoga druga europska istraživanja prikazuju kako se uglavnom nordijske zemlje (Danska, Finska, Norveška, Švedska i Island) nalaze na prvih deset mjesta po pitanju sreće. Postavlja se pitanje kako navedene države već nekoliko godina zaredom uspijevaju zaslužiti titulu najsretnijih zemalja?

Rijavec (2011.) govori o tome da na takav rezultat istraživanja utječu faktori poput socijalne sigurnosti, ekonomske jednakosti, slobode izbora, kvalitete obrazovanja, niske stope kriminala i niskih očekivanja.

U državi poput Danske ne postoje velike razlike u dohotku između slojeva društva kao što je to uobičajeno kod bogatijih zemalja Europske unije. Danska politika usmjerena je na socijalne odnose gdje su briga za starije i djecu, obrazovanje i zdravstvo besplatni (Rijavec, 2011.). Već četvrtu godinu zaredom Finska je na prvom mjestu ljestvice sreće koja se temelji na statističkim

podacima Gallupova istraživanja (Lider, 2021.). Unatoč pandemiji COVID-19 koja je zahvatila čitav svijet ovakav rezultat ni malo ne iznenađuje stručnjake. Naime, visoka razina međusobnog povjerenja koja je prisutna u Finskoj pomogla je u očuvanju egzistencije, ali i u zaštiti života tijekom pandemije. Prema Europskom istraživanju o kvaliteti života iz 2016. godine, Finska je ocjenjena s 8,2 što je znatno više od prosjeka Europske unije. Čak 41,1% stanovnika kvalitetu svoga života ocjenjuje visokom, dok ju 5,2% ocjenjuje niskom. Podaci pokazuju kako se čak 79% stanovnika Finske bavi sportom najmanje jednom tjedno te kako su vrlo optimistični glede svoje budućnosti. Također, unatoč krizi koju je prouzročila pandemija COVID-19, BDP Finske doživio je pad od samo 3,3% dok se nezaposlenost povećala za samo 1%, što je vrlo dobar rezultat u odnosu na druge države (Lider, 2021.). Cilj nordijskih zemalja nije stvoriti materijalno bogatstvo nego uvesti ravnotežu u život što se pokazalo vrlo uspješnim kao što je moguće vidjeti iz rezultata različitih istraživanja. Prosječno tjedno radno vrijeme u Danskoj iznosi 37 sati što stanovnicima omogućava dosta slobodnog vremena provedenog u stvarima u kojima uživaju i koje ih čine sretnima. Još jedna od motivirajućih stvari je to da stanovnici Danske imaju pravo na minimalno pet dana plaćenog godišnjeg odmora. Godišnji odmori i slobodno vrijeme predstavljaju odmor od stresa koji je sveprisutan u svakodnevnom životu, poslovnom i privatnom (Poslovni dnevnik, 2020.). Porezi koje plaćaju stanovnici nordijskih zemalja jedni su od najvećih poreza. No, unatoč tome, stanovnici su ih voljni bespogovorno plaćati znajući da zauzvrat dobivaju vrlo kvalitetne socijalne usluge poput besplatnog vrtića, zdravstva i obrazovanja. Takva činjenica još je jedan dokaz da materijalno bogatstvo samo po sebi ne donosi sreću, već da i subjektivne dimenzije poput slobodnog vremena, zdravlja, tjelesne aktivnosti i okoliša imaju velik utjecaj na sreću i kvalitetu života.

5. Zaključak

Proučavajući tradicionalnu ekonomiju nasuprot ekonomiji sreće moguće je vidjeti kako u njihovim polaznim određenjima i idejama postoje određene razlike. Tradicionalna ekonomija se, oslanjajući isključivo na objektivne mjere blagostanja poput BDP-a, stope nezaposlenosti, stope inflacije i salda platne bilance, u današnjem vremenu suočava sa sve više kritika znanstvenika. Analiziranjem prednosti i nedostataka BDP-a zaključuje se kako isti nije dobra mjera blagostanja neke države unatoč tomu što je pomoću njega moguće mjeriti veličinu gospodarstva i zdravlje ekonomije.

Blagostanje se sastoji od objektivne i subjektivne dimenzije; stoga je važno uključiti i subjektivne pokazatelje kako bi slika o blagostanju neke države bila potpuna. Ekonomija sreće bavi se proučavanjem subjektivnog blagostanja koje uključuje dimenzije poput obitelji, zdravlja, obrazovanja, slobodnog vremena, okoliša, tjelesnih aktivnosti i drugih važnih faktora u životu svakog pojedinca. Uočivši koliku važnost i utjecaj na percepciju sreće i kvalitete života stanovnika neke države imaju navedene subjektivne dimenzije, ekonomija sreće u posljednjih je nekoliko godina doživjela velik razvoj. Do današnjeg dana provedena su mnogobrojna nacionalna, ali i svjetska istraživanja sreće i kvalitete života. Subjektivnim blagostanjem i svim podacima koji su prikupljeni u brojnim istraživanjima moguće je predvidjeti različite događaje i ishode, uspoređivati države na ljestvici sreće i ukazati državama na probleme koji utječu na percepciju blagostanja njihovih stanovnika.

Temeljem prikupljenih podataka različitih istraživanja dolazi se do zaključka kako Republika Hrvatska ne stoji najbolje po pitanju sreće i kvalitete života. Naime, ocjena sreće i kvalitete života za Republiku Hrvatsku niža je od prosjeka Europske unije u svim provedenim istraživanjima. Proučavajući rezultate moguće je zaključiti i kako se nordijske zemlje (Danska, Finska, Norveška, Švedska i Island) već nekoliko godina nalaze na prvih deset mjesta po pitanju sreće zahvaljujući politici i mjerama koje provode. Republika Hrvatska trebala bi sagledati politiku najsretnijih zemalja te primijeniti dobre i pozitivne stvari kako bi svojim stanovnicima omogućila kvalitetniji život a samim time i bolju poziciju na ljestvici sreće.

Istraživanjem i proučavanjem prikupljeni su podaci koji potvrđuju obje postavljene hipoteze. Naime, unatoč tome što je BDP najkorištenija mjera objektivnog blagostanja i što se pomoću njega mogu mjeriti ekonomska snaga gospodarstva, faze razvoja i zdravlje gospodarstva, BDP ne uključuje brojne neekonomske dimenzije poput okoliša, sigurnosti, zdravlja, obrazovanja i

zadovoljstva. Iz toga slijedi kako BDP zaista nije dobra mjera blagostanja te da uz objektivne pokazatelje treba uzeti u obzir i subjektivne mjere kako bi se dobila potpuna slika o blagostanju neke države. Nadalje, podatak da građani Republike Hrvatske svoje zadovoljstvo životom ocjenjuju s 6,3 u odnosu na prosjek Europske unije od 7,3 (Eurofound, 2016.) potvrđuje hipotezu kako se Republika nalazi ispod prosjeka Europske unije po pitanju sreće.

Do današnjeg dana provedena su brojna istraživanja zbog kojih svjetska baza sreće postaje sve bogatija podacima o sreći i kvaliteti života zemalja diljem svijeta. Materijalno bogatstvo ne može mjeriti sreću niti je garancija za sreću. Stoga je vrlo bitno da se navedena istraživanja i dalje redovito provode. Pomoću velikog broja prikupljenih korisnih podataka bolje se razumije što utječe na sreću i kvalitetu života ljudi te se, koliko je god moguće, može spriječiti negativan utjecaj velikih svjetskih kriza, poput COVID-19 krize, na sreću, blagostanje i kvalitetu života ljudi diljem svijeta.

Popis literature

1. Babić, M. (2007.), Makroekonomija, petnaesto dopunjeno i izmijenjeno izdanje, Izdavač: Mate d.o.o., Zagreb.
2. Balasubramanian, S. i Cashin, P. (2019.), Gross National Happiness and Macroeconomic Indicators in the Kingdom of Bhutan. Dostupno na: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2019/01/17/Gross-National-Happiness-and-Macroeconomic-Indicators-in-the-Kingdom-of-Bhutan-46460>[Pristupljeno: 1.9.2021.]
3. Blanchard O. (2011.), Makroekonomija, Izdavač: Mate d.o.o., Zagreb
4. Borozan, Đ., Vođenje i ekonomski razvitak-prezentacijski materijali, Ekonomski fakultet u Osijeku
5. Državni zavod za statistiku, ESDS – europski statistički podaci. Dostupno na: <https://www.dzs.hr/hrv/links/other/ESDS.htm> [Pristupljeno: 25.06.2021.]
6. Državni zavod za statistiku, Kvaliteta života – doznajte kako Hrvatska stoji u usporedbi s prosjekom EU-a (2018.), Zagreb. Dostupno na: https://www.dzs.hr/hrv/important/Interesting/articles/Kvaliteta%20C5%BEivota%20E2%80%93%20doznajte%20kako%20Hrvatska%20stoji%20u%20usporedbi%20s%20prosje%20kom%20EUa.pdf?fbclid=IwAR0QeEJYsxtYR8Rzf7uqgL-Ed3m_GSFsJ0y23ZMH5Op0jIEgdHyRoxmI59M [Pristupljeno: 25.06.2021.]
7. Ekonomski razvoj. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., Dostupno na: <https://www.Enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=17378> [Pristupljeno: 7.7.2021.]
8. Eurofound (2014), Trendovi u kvaliteti života – Hrvatska: 2007. –2012., Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg, Dostupno na: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1438hr.pdf [Pristupljeno: 27.06.2021.]
9. Eurofound, Europsko istraživanje o kvaliteti života (2016.). Dostupno na: <https://www.eurofound.europa.eu/hr/surveys/european-quality-of-livesurveys/european-quality-of-life-survey-2016> [Pristupljeno: 26.06.2021.]
10. Eurofound, Living and working in Finland (2021.). Dostupno na: <https://www.eurofound.europa.eu/hr/country/finland#health-and-wellbeing> [Pristupljeno: 25.06.2021.]
11. Europska unija (2020.), Živjeti u EU-u; Kvaliteta života, Dostupno na: https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_hr [Pristupljeno: 27.06.2021.]

12. Eurostat, Beginners: GDP – What is gross domestic product (GDP)? (2019.), Dostupno na: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Beginners:GDP -
What is gross domestic product \(GDP\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Beginners:GDP_-_What_is_gross_domestic_product_(GDP)) [Pristupljeno: 20.06.2021.]
13. Eurostat, Quality of Life; Overall life satisfaction. Dostupno na: [https:// ec. Euro pa.eu
/eurostat/cache/infographs/qol/index_en.html](https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/qol/index_en.html) [Pristupljeno: 27.06.2021.]
14. Eurostat, Regional yearbook 2020. edition Dostupno na: [https://ec.europa.eu /eurostat
/web/products-statistical-books/-/ks-ha-20-001](https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/ks-ha-20-001) [Pristupljeno: 27.06.2021.]
15. Eurostat, Regionalni bruto domaći proizvod (2021.), Dostupno na: [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TGS00006/bookmark/bar?lang=en&bo
okmarkId=c7d1040f-8788-45e0-98dd-6c41df24ad19](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TGS00006/bookmark/bar?lang=en&bookmarkId=c7d1040f-8788-45e0-98dd-6c41df24ad19) [Pristupljeno: 20.06.2021.]
16. Frajman, A. (2012). *Progres društva vođen subjektivnim blagostanjem: indeks sreće građana, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku* (Doctoral dissertation, doktorska disertacija), Dostupno na: [http://www.efos.unios.hr/afrajman/wp-content/uploads/sites/49/2013/04/Doktorska-
disertacija_Frajman-Ivkovic.pdf](http://www.efos.unios.hr/afrajman/wp-content/uploads/sites/49/2013/04/Doktorska-disertacija_Frajman-Ivkovic.pdf) [Pristupljeno: 18.06.2021.]
17. Happy Planet Index (2016.); About the HPI, Dostupno na: [http://happyplanet
index.org/about](http://happyplanetindex.org/about) [Pristupljeno: 20.06.2021.]
18. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2018.), Međunarodni dan sreće. Dostupno na: [https://www.hzjz.hr/sluzba-promicanje-zdravlja/medunarodni-dan-srece-2/
\[Pristupljeno: 22.06.2021.\]](https://www.hzjz.hr/sluzba-promicanje-zdravlja/medunarodni-dan-srece-2/)
19. Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Pilarov barometar hrvatskog društva. Dostupno na: <https://barometar.pilar.hr/> [Pristupljeno: 26.06.2021.]
20. Institut za javne financije: Leksikon javnih financija; bruto domaći proizvod, Dostupno na: <https://www.ijf.hr/hr/korisne-informacije/leksikon-javnih-financija/14/slovo/b/> [Pristupljeno: 20.06.2021.]
21. Investopedia (2019.), Liberto D., Ekonomija sreće, Dostupno na: [https://w
ww.investopedia.com/terms/h/happiness-economics.asp](https://www.investopedia.com/terms/h/happiness-economics.asp) [Pristupljeno: 27.06.2021.]
22. IZA Institute of Labor Economics, Richard A. Easterlin,, Dostupno na: <https://www.iza.org/person/95/richard-a-easterlin> [Pristupljeno: 20.08.2021.]
23. Izvještaj o rangu Prosječna sreća, Svjetska baza podataka sreće, Sveučilište Erasmus u Rotterdamu. Dostupno na: [https://worlddatabaseofhappiness-archive.eur.nl/hap_nat
/findingreports/RankReport_AverageHappiness.php](https://worlddatabaseofhappiness-archive.eur.nl/hap_nat/findingreports/RankReport_AverageHappiness.php) [Pristupljeno: 1.9.2021.]

24. Kaliterna-Lipovčan, L., & Brajša-Žganec, A. (2017). Kvaliteta življenja, sreća i životno zadovoljstvo u Hrvatskoj i zemljama EU, te usporedbe sjeverozapadne i ostalih dijelova Hrvatske. *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, (28), 139-153. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/191526> [Pristupljeno: 27.06.2021.]
25. Kavelj, K. (2019). *Kvaliteta života u Europskoj uniji*, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku. Dostupno na: <https://zr.nsk.hr/islandora/object/efos:3059> [Pristupljeno: 22.06.2021.]
26. Legatum Institute (2020.), The Legatum Prosperity Indeks. Dostupno na: <http://www.prosperity.com/> [Pristupljeno: 27.06.2021.]
27. Legatum Institute, *The Legatum prosperity indeks, 2020.*, Dostupno na: https://docs.prosperity.com/2916/0568/0539/The_Legatum_Prosperty_Index_2020.pdf [Pristupljeno: 6.07.2021.]
28. Lider (2021.), *Sreća u pandemiji – Finska obranila naslov najsretnije države svijeta, Hrvatska je „srednja žalost“*. Dostupno na: <https://lider.media/poslovna-scena/svijet/sreca-u-pandemiji-finska-obranila-naslov-najsretnije-drzave-svijeta-hrvatska-je-srednja-zalost-135890> [Pristupljeno: 29.06.2021.]
29. Lipovčan, L. K., Burušić, J., & Tadić, M. (2012). „Indikatori kvalitete življenja“ u: Božičević, V., Brlas, S., Gulin, M. . *Psihologija u zaštiti mentalnog zdravlja, Priručnik za psihološku djelatnost i promicanju mentalnog zdravlja.*, Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/234110276_Indikatori_kvalitete_zivljenjaQuality_of_life_indicators [Pristupljeno: 23.06.2021.]
30. Odorčić, D. (2020). *Koncept ekonomije sreće kao pristup suvremenom upravljanju motivacijskim sustavom*, Sveučilište Sjever, Koprivnica., Dostupno na: <https://dabar.srce.hr/islandora/object/unin%3A3118> [Pristupljeno: 20.06.2021.]
31. Poslovni dnevnik (2020.), *Evo zašto su ove četiri europske države najsretnije na svijetu*. Dostupno na: <https://www.poslovni.hr/svijet/evo-zasto-su-ove-cetiri-europske-drzave-najsretnije-na-svijetu-361468> [Pristupljeno: 29.06.2021.]
32. Ralašić, T., & Bogdan, Ž. (2018). Sreća i ekonomska aktivnost. *Ekonomski pregled*, 69(4), 350-395., Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/205513> [Pristupljeno: 20.06.2021.]

33. Rijavec, M. (2011). Kolumna: Najsretnija zemlja na svijetu–ništa nije trulo u državi Danskoj. *Medix: specijalizirani medicinski dvomjesečnik*, 17(97)., Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/90314> [Pristupljeno: 29.06.2021.]
34. Sajter, D. (2010.), Ekonomija sreće. Dostupno na: [http://domagoj-sajter .from. hr/?p=276#.YFhUoq9KiM-](http://domagoj-sajter.from.hr/?p=276#.YFhUoq9KiM-)[Pristupljeno: 20.06.2021.]
35. Skoblar, N. (2016). *Utjecaj kvalitete i zadovoljstva životom na migraciju mladih u općinama Privlaka i Vir*, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet u Splitu Dostupno na: [https://repositorij .efst.unist. hr/islandora/object/ efst%3 A893/danastream /PDF/view](https://repositorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst%3A893/danastream/PDF/view) [Pristupljeno: 7.07.2021.]
36. Slavuj, L. (2012). Objektivni i subjektivni pokazatelji u istraživanju koncepta kvalitete života. *Geoadria*, 17(1),73-92., Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?id_clanak_jezik=126610&show=clanak[Pristupljeno: 23.06.2021.]
37. Svjetsko istraživanje o sreći (2021.); Sreća, povjerenje i smrt pod COVID-19. Dostupno na:<https://worldhappiness.report/ed/2021/happiness-trust-and-deaths-under-covid-19/> [Pristupljeno: 25.06.2021.]
38. Štojs, L. (2019). *Povezanost indeksa sreće s razvojem društva* (Doctoral dissertation, University of Pula. Faculty of economics and tourism" Dr. Mijo Mirković"), Dostupno na:<https://repositorij.unipu.hr/en/islandora/object/unipu:3859>[Pristupljeno:20.06.2021]
39. Šuster, S. (2019). *Utjecaj materijalnog bogatstva države na indeks sreće*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli .Dostupno na: [https://repositorij. unipu. hr/is lando ra/ obj ect/unipu%3A3667/datastream/PDF/view](https://repositorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A3667/datastream/PDF/view)[Pristupljeno: 25.06. 20 21.]
40. Trbović, I., Bruto domaći proizvod kao mjera istinskog blagostanja - točno ili netočno, 2011., diplomski rad, Ekonomski fakultet, Rijeka. Dostupno na: [https://www.bib.irb. hr/519553?rad=519553](https://www.bib.irb.hr/519553?rad=519553) [Pristupljeno: 20.06.2021.]

Popis slika

Slika 1 BDP po stanovniku izražen u standardima kupovne moći (SKM-u), 2020.....	6
Slika 2 Kretanje nacionalnog indeksa sreće i njegovih sastavnica od prvog kvartala 2010. godine do drugog kvartala 2012. godine	17
Slika 3 Vrijednosti Hendlavog indeksa optimizma od ožujka 2002. do veljače 2016. godine	18
Slika 4 Zadovoljstvo stanovnika Republike Hrvatske prema određenim životnim dimenzijama	19
Slika 5 Rangiranje zemalja svijeta prema sreći za razdoblje od 2018 do 2020. godine	20
Slika 6 Rezultati Republike Hrvatske za pojedinačne stupove indeksa prosperiteta	21
Slika 7 Zadovoljstvo životom stanovnika zemalja članica Europske unije i zemalja kandidatkinja za 2016. godinu	23

Popis tablica

Tablica 1 SWOT analiza BDP-a	7
Tablica 2 Dimenzije indeksa BNS-a	11
Tablica 3 Dimenzije i stupovi prosperiteta	13